

13 iulie 2021

DECLARAȚIE

ALEGERI PARȚIAL LIBERE ȘI PARȚIAL CORECTE

într-un climat marcat de discurs de ură, reflectare părtinitoare, suspiciuni de influență politică asupra organelor electorale

Pornind de la principiile¹ care stau la baza unor alegeri libere și corecte, stabilite în tratatele și convențiile internaționale privind drepturile civile și politice și în Codul bunelor practici în materie electorală a Comisiei pentru Democrație prin Drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția)

Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte constată că alegerile parlamentare anticipate din 11 iulie au fost competitive, alegătorii au avut o varietate de alternative politice din care să aleagă, practic nu au existat obstacole sau presiuni de natură să împiedice concurenții electorali să-și exprime liber opțiunile și să prezinte ofertele ale alegătorilor, inclusiv prin intermediul dezbaterilor electorale;

Apreciază buna organizare a zilei alegerilor de către Comisia Electorală Centrală și organele electorale inferioare;

Atestă impactul pozitiv asupra asigurării șanselor egale pentru femei și bărbați în Parlament, a respectării de către concurenții electorali a cotei duble de gen la întocmirea listelor de candidați;

Evidențiază desfășurarea alegerilor într-un cadru legal lacunar și cu prevederi problematice, care nu a fost îmbunătățit în corespundere cu adresele Curții Constituționale din 2016 și din 2020 și cu recomandările misiunilor naționale de observare a alegerilor, ale OSCE/ODIHR și ale Comisiei de la Veneția;

Având la bază principiile sus enunțate și pornind de la neregulile și abaterile constatate de către organizațiile membre ale Coaliției, atât pe parcursul campaniei, cât și în ziua alegerilor, Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte apreciază scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021 ca fiind unul **parțial liber și parțial corect**, din următoarele considerente:

Coaliția consideră că ***examinarea contestațiilor electorale a avut loc într-un mod defectuos***. Omisiunea Parlamentului de a ajusta prevederile Codului electoral privind contestațiile electorale la prevederile Codului administrativ, a dus la situații de neînțelegere privind competența instituțiilor și procedura aplicabilă. Prin urmare, actorii procesului electoral au fost limitați în dreptul de contestare a acțiunilor oponentilor săi și privați de dreptul la un recurs efectiv. ***Tergiversarea examinării litigiilor electorale***, în particular, privind crearea secțiilor de votare pentru alegătorii de peste hotare și din stânga Nistrului, au generat riscuri pentru integritatea procesului electoral și respectarea principiului de securitate juridică.

Coaliția constată cu îngrijorare ***caracterul netransparent, imprevizibil și cu dubii rezonabile de influență politică a procesului de constituire a secțiilor de votare peste hotarele țării***. Contrar bunei practici de la alegerile precedente, CEC nu a folosit vreo metodologie de aplicare a celor trei criterii prevăzute de art. 31 din Codul electoral la constituirea secțiilor de votare în străinătate. Decizia inițială a CEC din 5 iunie 2021 a ignorat majorarea cifrelor pentru două criterii – prezența la vot la scrutinul precedent și înregistrarea prealabilă. Autoritățile responsabile de procesul constituirii secțiilor de votare din străinătate au dat dovadă de o comunicare interinstituțională defectuoasă, fapt constatat și de instanțele de judecată. Crearea cu întârziere a secțiilor de votare peste hotare, cu doar

---

¹ Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței pentru dimensiunea umană a OSCE din 29 iunie 1990, la care Republica Moldova a aderat la 10 decembrie 1991

18 zile înainte de votare, contrar termenului legal de minim 35 de zile, nu a permis o informare eficientă a alegătorilor din diasporă despre amplasarea noilor secții de votare.

Constatăm de asemenea că, **procesul de formare al secțiilor de votare pentru alegătorii din stânga Nistrului a fost lipsit de transparență, trezind îngrijorări cu privire la ingerința factorului politic** în activitatea CEC. Adoptarea inițială a hotărâri privind deschiderea a 44 de secții de votare², inclusiv a 3 secții de votare în perimetrul necontrolat de autoritățile constituționale, a ignorat riscurile la adresa securității și integrității procesului de vot. Deși s-a renunțat ulterior la cele 3 secții de votare³, criteriile pentru deschiderea secțiilor de votare pentru alegătorii din localitățile din stânga Nistrului au fost instrumentalizate în mod arbitrar de către CEC, în absența unei metodologii clare. Lipsa accesului la informații și interzicerea desfășurării agitației electorale în stânga Nistrului de către autoritățile separatiste de la Tiraspol, nu a permis o informare liberă a alegătorilor despre procesul electoral și programele concurenților electorali.

Scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021 a fost marcat de multiple cazuri de **utilizare a resurselor administrative** (cel puțin 291 cazuri⁴) de către unii concurenți electorali, afectând astfel egalitatea șanselor în alegeri. Majoritatea dintre ele se referă la implicarea funcționarilor publici în campania electorală în timpul programului de lucru și de asumare a meritelor pentru lucrări/servicii efectuate din bani publici. În lipsa unei definiții legale clare a resurselor administrative, dar și a sancțiunilor corespunzătoare pentru utilizarea acestora, problema respectivă rămâne a fi nesoluționată⁵.

Rămâne a fi problematică **raportarea cheltuielilor concurenților electorali către CEC**, care este frecvent lacunară sau lipsește complet. Potrivit estimărilor Promo-LEX, concurenții electorali nu au raportat cheltuieli de cel puțin 10,859,900 lei⁶.

Coaliția a monitorizat cu îngrijorare **dinamica utilizării discursului de ură** pe durata campaniei electorale, generat de mai mulți concurenți electorali în adresa oponenților politici și a președintei Maia Sandu, și care a căpătat o amploare în proximitatea alegerilor. Observatorii Promo-LEX au identificat cel puțin 132 de cazuri de discurs de ură și instigare la discriminare în spațiul public, în mass-media și în mediul online din Republica Moldova⁷. Autoritățile au omis să dezvolte soluții legale și mecanisme pertinente pentru prevenirea, combaterea și sancționarea acestui fenomen.

Coaliția a stabilit că, **mass media**, cu unele excepții, **a avut un comportament părtinitor, a reflectat într-un mod dezechilibrat concurenții electorali și nu a asigurat informarea complexă a publicului despre procesul electoral și modalitatea de exercitare a dreptului la vot.**

Monitorizarea serviciilor media audiovizuale a arătat prezentarea disproporționată a concurenților electorali, îndeosebi dintre Blocul Electoral al Comuniștilor și Socialiștilor și ceilalți concurenți. BECS a fost cel mai vizibil concurent electoral, fiind promovat masiv de două posturi TV (NTV Moldova și Primul în Moldova) din cele 10 monitorizate de CALC, și favorizat, prin timpul alocat intervențiilor, de alte trei posturi (Moldova 1, Prime TV și Publika TV). Trei posturi au avut o politică editorială dezechilibrată în favoarea PP ȘOR, iar TV6, RTR Moldova și Prime TV au alocat spațiu mai mare exponenților acestui partid. Alte trei posturi (Pro TV, TV8 și Jurnal TV) au reflectat relativ echilibrat campania electorală, cu excepția ultimei săptămâni de campanie când a fost remarcată defavorizarea BECS.

Consiliul Audiovizualului, autoritatea de reglementare în audiovizual, **nu și-a exercitat atribuțiile de supraveghere și control cu maximă diligență și bună credință** și nu a luat decizii prompte pentru a

² <https://a.cec.md/ro/cu-privire-la-organizarea-sectiilor-de-votare-pentru-alegatorii-din-2751-99578.html>

³ <https://a.cec.md/ro/pentru-modificarea-anexei-la-hotararea-comisiei-electorale-centrale-nr-4965-2751-99658.html>

⁴ A se vedea datele cumulative din rapoartele nr. 2-5 ale Misiunii Promo-LEX de observare a alegerilor parlamentare anticipate din 11 iulie 2021. <https://promolex.md/category/alegeri/parlamentare/anticipate-2021/?lang=ro>

⁵ Proiectul de lege nr. 263 din 19 iunie 2020 a fost votat de către Parlament doar în prima lectură

⁶ Se face referință la perioada electorală de până la 2 iulie 2021.

⁷ În perioada 11 mai - 5 iulie 2021.

asigura reflectarea corectă și echidistantă a candidaților de către toți furnizorii serviciilor media audiovizuale. CA a lansat în campania electorală un singur raport de monitorizare, care a constatat derogări de la legislație din partea mai multor radiodifuzori, dar a intervenit cu sancțiuni într-un singur caz, celelalte posturi TV fiind lăsate fără atenție. Lipsa de promptitudine și eficiență a acestei instituții nu a contribuit la asigurarea unor alegeri libere și corecte.

În presa online, caracterul părtinitor, selectiv și dezechilibrat de reflectare a campaniei electorale a fost și mai pronunțat. Rezultatele monitorizării a zece portaluri de știri arată că BECS a fost concurentul electoral cel mai des plasat într-un context pozitiv, iar PAS a fost cel mai des plasat într-un context negativ. Doar două din portalurile monitorizate (Agora.md și Newsmaker.md) au avut, per ansamblu, o politică editorială echilibrată în raport cu actorii politici. Portalurile Actualitati.md și Kp.md au manifestat partizanat politic evident în favoarea BECS, iar Timpul.md - în favoarea AUR. Aceste publicații online au neglijat totalmente normele deontologiei jurnalistice, publicând articole tendențioase de discreditare a unor politicieni și concurenți electorali, speculații și insinuări fără a prezenta replica celor vizați. Patru portaluri (Noi.md, Sputnik.md, Unimedia.info, Gagauzinfo.md) au avut o politică editorială care a favorizat, într-o măsură mai mare sau mai mică, concurentul electoral BECS, iar Realitatea.md a favorizat PAS. În cazul unor portaluri, a fost constatată publicarea unor articole cu caracter publicitar ascuns, adică nemarcat corespunzător.

Numărul mare și diversitatea incidentelor electorale constatate în ziua alegerilor reprezintă o îngrijorare aparte în acest scrutin. Până la ora 22.30, observatorii Promo-LEX au raportat 459 incidente⁸, inclusiv: zvonuri, tentative sau chiar situații de recompense materiale sau bănești oferite alegătorilor (15 cazuri), încălcarea secretului votului (89 cazuri), agitație electorală sau PR negru în incinta secției de votare (28 cazuri), deficiențe în listele electorale dar și în funcționarea SIAS Alegeri (57 cazuri) etc.

Deși reprezintă o problemă mai veche pentru procesul electoral din Republica Moldova, **transportarea organizată a alegătorilor** nu a fost reglementată de către Parlament până în prezent. În perioada electorală CALC a înaintat către CEC două demersuri prin care a solicitat adoptarea pentru scrutinul parlamentar din 11 iulie 2021 a unei hotărâri care să prevină transportul organizat al alegătorilor în ziua votării⁹. Contrar bunelor practici stabilite anterior, CEC nu a adoptat această hotărâre. În consecință, observatorii Promo-LEX au raportat 29 cazuri de transportare organizată a alegătorilor. Conform rapoartelor observatorilor, dar și din sursele mass-media care au reflectat activ ziua alegerilor se conturează o legătură vizibilă între cazurile de transportare a alegătorilor și alegerile de cumpărare a voturilor.

Coaliția constată menținerea fenomenului de **discriminare a persoanelor cu nevoi speciale**, care continuă să se confrunte cu bariere de accesibilitate fizică și informațională. Peste 70% din secțiile de votare au fost inaccesibile pentru persoanele cu dizabilități locomotorii, numărul secțiilor de votare accesibile fiind sub 1%. Cu excepția a doi concurenți electorali care au publicat platformele electorale în sistem Braille, ceilalți concurenți electorali nu au elaborat și difuzat materiale în formate accesibile pentru persoane cu dizabilități. Doar CEC și CICDE au elaborat și difuzat spoturi video cu traducere în limbaj mimico-gestual.

www.alegeliber.md - **Coaliția civică pentru Alegeri Libere și Corecte** este o entitate permanentă, benevolă, constituită din 36 organizații obștești din Republica Moldova cu scopul de a contribui la dezvoltarea democrației în Republica Moldova prin promovarea și desfășurarea alegerilor libere și corecte în conformitate cu standardele ODIHR (OSCE), ale Consiliului Europei și a instituțiilor specializate afiliate acestuia.

---

⁸ Numărul incidentelor din ziua alegerilor parlamentare a fost în scădere ușoară comparativ cu scrutinul prezidențial din toamna anului 2020 (turul I cu (-22) și Turul II cu (- 40) incidente)

⁹ Similară hotărârii CEC nr. 4390 din 20 octombrie 2020 cu privire la unele aspecte ce țin de transportul organizat al alegătorilor la secțiile de votare în ziua alegerilor prezidențiale din 1 noiembrie 2020